

Dialogoog-I

Na het artikel van Emiel De Wilde ('Voor een marxistische filosofie die beantwoordt aan onze identiteit' - V.M.T. XII, 1 - blz. 9-24) met veel interesse gelezen te hebben denk ik dat het nuttig kan zijn mijn eigen ervaringen - praktische en theoretische -, aan het V.M.T. mee te delen. Dit is bedoeld als opbouwende bijdrage, als een historische bron en tevens als een aansporing voor andere kameraden om hetzelfde te doen : nadenken over de akties uit het verleden en er de lessen uit te trekken.

Mijn ervaring situeert zich vanzelfsprekend vooral in de Gentse federatie van de K.P.B. en dit van het einde van de oorlog tot nu. Tot 1952 bestond er een nationale partijschool in de K.P.B. Deze verdween toen vooral wegens financiële moeilijkheden. De laatste leerlingen waren : Eddy Poncellet, Etienne Mets, Raymond De Smet , een zekere Moonen uit Limburg en een De Ruyter of De Ruyver uit West-Vlaanderen. De lesgevers op deze nationale scholing waren : (soms) Lallemand (vooral internationale problemen), Emilienne Brunfaut (basis-boven-

bouw), Albert De Coninck (taktiek), en vooral Bob Claessens (filosofie).

Einde 1952 werd echter te Gent de V.K.S. (Vlaamse Kommunistische Studenten) opgericht. Van toen af was er te Gent jarenlang ideologische vorming. Volgende boeken werden gebruikt :

- 'De Geschiedenis van de K.P.S.U.' (versie van 1950 - Stalin) : hoofdstuk over het dialektisch en historisch materialisme.
- Stalin : 'De economische vraagstukken van de Sovjet-Unie'.
- Lenin : 'Wat te doen ?'.
- Leontiev : 'Beginselen van de economie' (Uitgave van 1945).

Later, vanaf 1960, werd ook het boek van Politzer : 'Grondbeginselen van de filosofie' (Pegasus) gebruikt. Belangrijk voor het begrijpen van de discussies in die tijd was de dood van Stalin in 1954, de doktersprocedures in de Sovjet Unie en het verbreken van de homogeniteit in datzelfde land door de affaire Beria en Malenkov.

De methode bestond erin zeer schematisch tewerk te gaan, de Sovjet-Unie als model te nemen, en aan de hand van de twee eerst vernoemde boeken op alles een antwoord te formuleren.

De lesvolgers van de V.K.S. waren : Guy Cooreman, Jef Turf, Flip Polk en Maria De Laet. De scholing verliep onder de leiding van Rene Verdoodt en mijzelf. Gedurende twee jaar vonden de lessen plaats bij mij thuis in de arbeidersbuurt rond de Muide.

Voor zover ik weet vond zo'n kontakt en scholing met studenten nergens elders in Vlaanderen plaats. Op het einde van de vijftiger jaren verhuisde de scholing naar het huis van Jan Everaert.

In de partij zelf werd soms eens een basiskursus gegeven, óf door iemand van de basis zelf, óf door Bob Claessens, óf door Van Den Boom, óf door Bob Wolstein. Een derde soort scholing in het Gentse was voor en door de topmensen van de federatie. Wij hadden daartoe een eigen methode ontwikkeld. Wij bestudeerden een of ander werk, bijvoorbeeld 'De ekonomscieh vraagstukken van de Sovjet Unie'. Iedereen kreeg enkele tijd voor de scholingsbijeenkoms t de opdracht van een aantal bladzijden uit het boek voor te bereiden. Op de dag zelf werd dan bij loting ter plaatse vastgesteld wie de les moest geven.

Doorheen deze les kwamen wij tot konklusies, zonder evenwel goed te weten of ze juist waren. Toen hadden wij de indruk 'niet dogmatisch' te werk te gaan. Maar achter in ons hoofd zat wel voortdurend : Stalin heeft dat gezegd, dus zal het zo zijn. Wij grepen altijd terug naar het dik boek. Wat dit soort scholing betreft waren wij de vijftiger jaren dus niet dood in Gent, alhoewel wij toen waarschijnlijk een unicum waren in Vlaanderen. In de overige Vlaamse Federaties kwam meestal een of twee maal per jaar Bob Claessens spreken voor een talrijke opkomst. Organisatorisch bleef daar nadien niets van over. De federatie- en de studentenvorming vond men, meen ik, nergens weer. Vreemd genoeg viel de scholing weg na de grote staking van

1960-61.

De studenten hervatten hun aktiviteit ongeveer vanaf 1963.

De nationale kaderscholing startte dan in 1972 opnieuw in Gent. In de vijftiger jaren hadden wij wel een eigenaardig soort relatie met de intellektuelen, anders dan nu : of er waren er geen, of ze hadden een aparte scholing.

Voor wat andere aspekten van het artikel betreft : uw opmerking "Wij wisten het al bij voorbaat" is een juiste weergave van onze toenmalige denkwijze, en uw opmerkingen over de buitenlandse invloeden (Sovjet Unie) kloppen ook.

In de 1 Mei stoeten van de K.P. te Gent (1948-1950) werd als eerste plakkaat gedragen (door mij dan nog) : 'Onvoorwaardelijke trouw aan de Sovjet Unie' en de grote aanhang van de K.P.B. na de oorlog stoelde zeker voor een enorm deel op een sentimentele basis, voortvloeiend uit de offers gebracht door de Sovjet Unie. Voor wat Gent betreft zou ik de dood van de Partij dus een tiental jaren opschuiven, tot na de staking van 1960-'61, alhoewel zelfs dan nog vergaderd werd, en propaganda gevoerd.

Wat de vier regels van de dialektiek betreft : persoonlijk vind ik dat nog altijd het beste begin voor de gewone militant. Later moet het wel bijgeschaafd worden. Ik heb altijd veel hulp gehad aan die vier regels, zeker in de moeilijke periodes. Nooit heb ik situaties beleefd waar ze niet golden. Ze dienden mij zoals een gebed een diepgelovig mens dient.

Het begin van de studie van de dialektiek moet eenvoudig zijn : daartoe dienen die regels.

Men moet de kameraden eerst de voorbeelden uit de natuur leren (lente, zomer, herfst, winter; de ontwikkeling van een boom) en pas dan de maatschappelijke problemen aanpakken. Vooreerst de aktualiteit en pas op het einde de geschiedenis. En ook wij kregen van Bob Claessens de naam Hegel te horen : zonder Hegel, geen Marx !

Wat ik zeer goed vind in het artikel van De Wilde is de formulering van de dialektiek : "De meest belangrijke dialektische stelregel is wel : er voortdurend op voorbereid zijn dat een schijnbaar 'normale' stelling 'abnormaal' kan zijn, en dat een schijnbaar 'abnormale' redenering 'normaal', dit wil zeggen in overeenstemming met de werkelijkheid kan zijn".

Dit geldt bijvoorbeeld voor onze huidige houding ten overstaan van de kapitalisten van de K.M.O.'s.

Dit geldt ook voor China. Wie had zoiets verwacht ?

Ook volgende passage vind ik uitstekend : "Voor ons betekent dialektisch denken binnen de partij, dat wij erin zouden slagen ons denken en handelen te doen beantwoorden aan de konkrete behoeften en aan de reële evolutie van de Vlaamse arbeidersklasse, en van de breedste lagen van de bevolking. Dit betekent op dit ogenblik dat iedere bijdrage tot ons denken en handelen die gaat in de richting van het aan banden leggen van de macht van de monopolies waardevol is, en dient onderzocht te worden. Dialektisch denken betekent : hoe kan men vandaag de crisis begrijpen, om er op die manier

vat op te krijgen ? Met andere woorden : hoe lost men de werkloosheid NU op ? En dat leidt dan weer tot het probleem : hoe kunnen wij de akties voor de tewerkstellingskonferenties ontwikkelen.

Om dit doel te bereiken is het noodzakelijk dat wij de dogmatische niet-dialektische denkpatronen die wij in het verleden uit vreemde modellen overnamen, de rug toekeren.

Voor ons betekent dialektisch denken : zonder vooropgezet dogma de eigenheid van de eigen arbeidersklasse herkennen en erkennen, en daarnaar denken en handelen. Wij hebben te lang gefaald en gearzeld. Maar op dat punt gebeurt nu juist de grootste verandering."

In ieder geval ben ik enorm blij, als arbeider, als kommunist, dat er in Vlaanderen ideologisch werk verricht wordt en moedig ik alle kameraden en sympatizanten, iedereen die bezorgd is over de democratie en het socialisme in België, uit hun bijdrage te leveren aan dat werk, op basis van hun ervaring, zonder complexen.

Robert BLANSAER

Dialogo-II

Vandaag de dag mag in onze vaderlandse vrijheidsge-
lauwerde democratie gelukkig nog steeds een kommunistische partij mee aan de politieke pokertafel zitten. Dat is een vruchtbare onderneming voor die democratie en dat zou het ook kunnen zijn voor de KP. Maar jammer genoeg lijken de Belgische kommunisten nu al een tijdje te willen spelen met een stel smoezelig geworden kaarten, die dan nog deels slecht geschud zijn. Zij mogen zich dan ook gelukkig achten dat ware dialektische denkers in hun midden opstaan om een en ander recht te zetten. Zo ook Emiel De Wilde, die zijn artikel 'Voor een marxistische filosofie die beantwoordt aan onze identiteit' terecht doordesemde met een toon van onvrede over het ideologisch troevenspel van de partij. Graag enige reactie bij dit verkwikkend stukje persbrood, dat eenieders waardering verdient; dit zowel omwille van het opzet zelf (t.o.v. een problematiek die, naar mij voorkomt, al te lang uit de penvoering van het Belgische kommunisme werd geweerd) als omwille van de manier waarop.

Terecht legt E. De Wilde de vinger op de zere plekken van de kommunistische partij en verwijst hij naar een werkelijke en a.h.w. te herontdekken dialektische gedachtenvoering als heelsel voor gemaakte fouten, als garantie voor een meer wetenschappelijk gefundeerde politieke lijn, of tenminste als garantie voor de 'authenticiteit' van nog te maken fouten, fouten die dan niet langer zoals in het verleden de herkauwde aberraties van anderen zullen zijn. Ik kan niet anders dan hem in zijn uiteenzetting daaromtrent bij te vallen.

Nochtans zou bij sommige punten van zijn betoog de draad verder opgenomen kunnen worden dan hier het geval is geweest. Dit niet zozeer met betrekking tot de bemerkingen over de interne partijwerking en de verhouding tot de socialistische landen (het is begrijpelijk dat in de huidige fase van de zo belangrijke interne discussie sommige dingen niet anders dan voorzichtig kunnen gezegd worden) dan wel waar het werkelijk gaat om de theoretische fundamenten voor een KP in Vlaanderen.

Zoals hij zegt, valt het inderdaad moeilijk in de huidige plaatselijke kontekst een dialektische en werkelijkheidsgetrouwe gedachtengang op te bouwen en die dan nog te laten uitvloeien in een praxis die adequaat is aan die situatie. En inderdaad is de KPVB - en niet alleen de KPVB - hierin dan ook fataal tekort geschoten en is voorbijgegaan aan die realiteit.

Meer bepaald in haar begrip van het probleem van het 'bewustzijn' en, hiermee samengaand, in haar houding t.o.v. de verstandhouding van de Belgische arbeiders-

klasse tegenover de partij.

De Wilde stelt dit probleem zelf reeds waar hij zegt : "Voor ons betekent dialektisch denken : zonder vooropgezet dogma de eigenheid van de eigen arbeidersklasse herkennen en erkennen, en daarnaar denken en handelen". (p. 18, § I). Maar juist omwille van deze gedachtengang - die ik dus deel - komt het mij vreemd voor dat hij dan de dialektische gedachtengang laat uitmonden op het begrip van de crisis en het oplossen van de werkloosheid. Uiteraard zijn dat reusachtige problemen voor de werkende mensen en voor de arbeidersbeweging, maar waar het voor de KP op aankomt, is te weten hoe zij een noemenswaardige impact kan krijgen op die bevolking, op die arbeidersbeweging, hoe zij iets kan stellen tegenover de 'hegemonie' van de heersende klasse, teneinde dan inderdaad (mee) een voor die werkende massa gunstige oplossing voor de crisis te kunnen bewerkstelligen. Anders gezegd : het lijkt mij dat hij voorbij gaat aan problemen van 'klassebewustzijn' en legitimatiemogelijkheden van het huidige systeem. Hoe komt het dat anti-socialistische krachten zo vaak reeds - en met veel meer kracht dan de schaarse socialistische voorbeelden - door de verkiezingsuitslagen gelegitimeerd zijn ? Hoe komt het dat de rijken zich altijd veel klassebewuster tonen, veel meer 'Klasse für sich' zijn dan de armen ? Zonder te willen vervallen in het hopeeloos defaitisme van de Negatieve dialektiek van de Frankfurter Schule (maar met kennis van de belangrijke bovenbouwanalyse die deze richting maakte) zeg ik toch dat de hegemonie, het ideologisch overwicht van de bur-

gerij steeds meer de marges van een gepolitiseerd klassebewustzijn verkleint. DAT is de problematiek waar de KP eerst haar dialektische gedachtengang over moet laten gaan. En in "Die Deutsche Ideologie" geeft Marx reeds de goede richting aan : "De ideeën van de heersende klasse zijn in elk tijdperk de heersende ideeën. De klasse die de heersende materiële kracht in de maatschappij is, vormt er tevens de heersende intellectuele kracht van. De klasse die beschikt over de materiële produktiemiddelen, controleert tegelijkertijd de geestelijke produktiemiddelen, waardoor de ideeën van de klassen zonder geestelijke produktiemiddelen er over het algemeen aan ondergeschikt zijn." Het is dus voor een arbeiderspartij een onomzeilbare eis zich intensief bezig te houden met deze problematiek, laat staan er de absolute noodzaak van in te zien. Nogmaals, ook ik zie de huidige sociaal-ekonomische problemen als belangrijk, en politiek gezien als primordiaal.

Maar dat neemt niet weg dat ik het absoluut niet akademisch acht, te wijzen op het belang van de studie over- en de ontwikkeling van een Bovenbouwtheorie, in het bijzonder waar het voornoemde problemen betreft. Zonder die theorievorming spruit de strategie wel uit eigen kweek maar blijft ze toch louter een reproductie van een identiteitsloos standaardtype, een uitgemolken mammoetkliché.

Hierbij dient gezegd dat mijn opmerking geenszins een polemisch karakter draagt ten opzichte van het artikel, maar, voor zover ik als niet-lid de situatie binnen de KP kan beoordelen, lijkt ze toch terecht. Zo is het

bijvoorbeeld opvallend dat in het boek van Jef Turf een minimale aandacht wordt besteed aan deze problematiek, en met name de media op nogal sloganeske en merkbaar ondoordachte wijze worden afgehandeld. Nochtans is juist het domein van de massakommunikatie van uiterst belang. De meest recente studies van linkse signatuur - niet in de laatste plaats die uitgaande van sommige Westduitse kommunistische mediasociologen - gaan uit van de vaststelling dat het in de op lange termijn gerichtte stabiliseringsstrategie van het huidige kapitalisme de rol is van de massamedia (in de breedste zin) de maatschappelijke kontradikties in het bewustzijn van de massa's te 'harmoniseren', resp. deze kontradikties erbuiten te houden. Daarnaast dient er natuurlijk gewezen te worden op de emancipatorische mogelijkheden van sommige media (cfr. video, lokale omroep, kabel TV), maar ook daarover heeft men het in de KP (nog) niet gehad - tenminste afgaande op het niet-bestaan van enige publikatie daaromtrent (een sumiere bijdrage van Rosine Lewin in "Cahiers Marxistes" (nov. '74) niet te na gesproken.).

Zeer interessant lijkt mij bijgevolg de studie van wat wel eens de 'Bewustzijnsindustrie' wordt genoemd. De bewustzijnsindustrie is een nog in volle evolutie verkerend en tot nog toe in zijn totaliteit en zijn betekenis nog niet of onvoldoende onderkend geheel van technische apparaten, media of instanties (gaande van krantenkoncerns of informatiesatellieten tot databanken, disko-muziek of toerisme...) die immateriële bewustzijnsinhouden reproduceren en induceren. De bewust-

zijnsindustrie streeft de onmondigmaking na van het filosofisch bevrijde (sinds de Aufklärung), politiek als drager van mensenrechten erkende, economisch van armoede bevrijde individu (1). Zij tracht deze opdracht te vervullen door de immateriële uitbuiting : MEN SCHAFT DE UITBUITING NIET AF, MAAR WEL HET BEWUSTZIJN VAN DIE UITBUITING (2).

Met andere woorden : er dient ook een ideeënstrijd gevoerd te worden tegen die reproductie van de sociale verhoudingen, terwille van de transformatie van de sociale verhoudingen.

Met zulke overwegingen dient de dialektische denktrant rekening te houden, wil zij inderdaad 'ongewone en abnormale redeneringen naar voor schuiven' die de realiteit kunnen vatten.

Is het daaromtrent in deze kontrijen nu nog steeds nodig te moeten smeken om de erkenning van het denken van Antonio Gramsci ?

Aansluitend hierbij nog het volgende. Op p. 11 zegt E. De Wilde dat een van de typische taken van een kommunistische partij erin bestaat de verbinding te leggen tussen de menswetenschappen en de massa's en dat deze verbinding moet gebeuren 'vooral doorheen de strijd gevoerd door de massa's'. Onafgezien van het feit dat ik veel voel voor datgene wat ik denk dat met deze vage zin bedoeld wordt, sta ik enigszins sceptisch tegenover die uitspraak en vraag ik me af welke sociologische aanwijzing hij ziet om die uitspraak meer dan een abstrakte stelregel te laten zijn.

Tot daar mijn kritiek, die naar ik hoop, in een geest van 'dialektische verstandhouding' geschreven is. Voor mij altans staat in ieder geval vast dat het links in Vlaanderen vooruit zal helpen als in de toekomst nog denkwerk als dat van E. De Wilde de verkalkte hersenspinsels van gevallen goden helpt vervangen.

J. OP de BEECK

NOTEN

- (1) Cfr. L. Boone, "De filosofie van de bewustzijnsindustrie", in Bewustzijnsindustrie II, Studium Generale Rijksuniversiteit Utrecht, 1976.
- (2) H.M. Enzensberger, "Bewusstseinsindustrie", in Einzelheiten, Suhrkamp, Frankfurt a/M, 1962.